

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНУ “ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ”
ДУ “ІНСТИТУТ РИНКУ ТА ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ НАН УКРАЇНИ”
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ СТЕФАНА БАТОРІЯ
(м. СКЕРНЕВІЦЕ, ПОЛЬЩА)
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ВАРНА, БОЛГАРІЯ)



ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ
ГОСПОДАРЮВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН,
ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ
VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
23-24 вересня 2022 року



м. Одеса -2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНУ “ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ”
ДУ “ІНСТИТУТ РИНКУ ТА ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ НАН УКРАЇНИ”

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ СТЕФАНА БАТОРІЯ (м. СКЕРНЕВІЦЕ, ПОЛЬЩА)
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ВАРНА, БОЛГАРІЯ)

**ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ:
СУЧАСНИЙ СТАН, ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

МАТЕРІАЛИ
VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
23-24 вересня 2022 року

УДК: 334.012.42:338

Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 23-24 вересня 2022 р.). – Одеса, 2022. 596 с.

У збірнику представлено матеріали учасників VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи», яка відбулася в Одеському національному економічному університеті 23-24 вересня 2022 року.

Розглядаються питання економіки, фінансів, інвестицій та інвестиційної діяльності, інновацій та інноваційної діяльності, публічного управління, підприємництва, конкурентоспроможності підприємств, інтеграційних процесів, національної безпеки.

Матеріали публікуються в авторській редакції з незначною загальною правкою, відповідальність за зміст та достовірність досліджень несуть автори.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ НА ГАЛУЗЕВОМУ, МІЖГАЛУЗЕВОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

<i>Артюшок К. А.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЙНОГО АПАРАТУ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИМИ ВІДНОСИНАМИ	19
<i>Атаманчук З. А., Атаманенко П. О.</i> МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАСЛІДКИ.....	22
<i>Ахновський Д. В., Ахновська І. О.</i> КОРПОРАТИВНЕ МІСТО: ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	25
<i>Балакін Р. Л.</i> НОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ СПІЛЬНОГО БЮДЖЕТУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	27
<i>Барвінченко О. О., Атаманчук З. А.</i> ЕКОНОМІКА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ	30
<i>Батанова Т. В.</i> НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА БЕТОНУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	33
<i>Берестенко Д. Р., Захарченко Н. В.</i> ПРОЄКТ ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	36
<i>Білошапка В. А., Кулик Ю. Є.</i> УПРАВЛІНСЬКА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗДОРОВ'Я ГЛОБАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ.....	39
<i>Боднар О. В.</i> ЦІНОВІ РИЗИКИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ПРОДОВОЛЬСТВА В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ.....	41
<i>Бортніков Г. П.</i> УПРАВЛІННЯ КЛІМАТИЧНИМИ РИЗИКАМИ У БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ.....	43
<i>Бражко О. В.</i> МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВОЇ КОРПОРАЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	46
<i>Буряк А. А., Овчаренко Д. О.</i> АНАЛІЗ СВІТОВИХ ПОТОКІВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ПЕРІОД НЕБЕЗПЕК СВІТОВОГО МАСШТАБУ.....	49
<i>Ващенко А. В., Побоченко Л. М.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ З РФ.....	50
<i>Вірна А. О., Атаманчук З. А.</i> ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ.....	52

Roman Korduban , Mykola Zos-Kior

KEY CURRENT FACTORS OF DESTRUCTIVE CHANGES IN THE EXTERNAL AND INTERNAL ENVIRONMENT AT AGRO-FOOD ENTERPRISES..... 346

Oneshko S. V.

INDUSTRIAL POLICY OF UKRAINE ON THE BASIS OF THE "INDUSTRY 4.0" CONCEPT..... 346

СЕКЦІЯ 2. ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Артюшок В. С.

ЛІДЕРСТВО ТА ФОРМУВАННЯ КОМАНДИ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА..... 353

Боброва Д. О., Скрипник Н. Є.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ 356

Волошина-Сідей В. В.

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ І РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ ЯК РУШІЯ БІЗНЕСУ І ПІДПРИЄМНИЦТВА..... 359

Гадзецька А. І., Томашук І. В.

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ЦІЛЕЙ ТА МІСІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА, ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ..... 362

Гарасим Л. С., Пацула О. І.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА..... 365

Герасимова О. Л.

ПОРІВНЯННЯ МЕХАНІЗМУ ВИЗНАЧЕННЯ ВИТРАТ НА ЗАРОБІТНУ ПЛАТУ РОБІТНИКІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ В УКРАЇНІ ТА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ..... 367

Голик І. С., Добрик Л. О.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ..... 370

Гострик О. М.

ПРОГРАМНІ ЗАСОБИ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ ДЛЯ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА..... 372

Грановська І. В., Малишко В. В., Макарчук І. М.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ..... 374

Грищенко Д. В., Скрипник Н. Є.

ПОЛІТИЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРІ..... 375

Грузіна І. А.

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ..... 377

Далюк Н. Я.

УПРАВЛІННЯ КРЕАТИВНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЇ ЩО НАВЧАЄТЬСЯ 380

Томашук І. В., Федорук О. С. РОЗРОБКА ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	533
Федорченко О. Є. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ВНАСЛІДОК ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ, В РАМКАХ ПІДГОТОВКИ ДО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ІНІЦІАТИВИ PILLAR 1.....	536
Філяр С. В., Боковня В. В. ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ..	538
Фісуненко Н. О., Альошина Т. В. ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	540
Фрідман А. І., Сментина Н. В. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ НАРОЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МУНІЦИПАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ	542
Череповська О. В., Гаврікова А. В. ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ.....	544
Черноіванова Г. С., Василик С. К. ВИЗНАЧЕННЯ ВИДІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ЇЇ НОРМУВАННЯ.....	547
Чумак О. В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ.....	550
Шалева О. І. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТА МАЛОГО БІЗНЕСУ ТА ЇЇ СПЕЦИФІКА В УМОВАХ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ.....	553
Шаталова Л. С. ВИКЛИКИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ СФЕРИ ПРАЦІ.....	556
Шкробот В. Б., Гречан А. П. БАЗИСНІ ЦІННОСТІ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	559
Hrytsenko T. V., Khmurova V. V. PROSPECTS FOR RECONSTRUCTION AND ECONOMIC RECOVERY OF UKRAINE	562

СЕКЦІЯ 3. ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Беляєва О. П., Божкова В. В. ТЕХНОЛОГІЧНІ НОВАЦІЇ ЯК ЗАСОБИ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН.....	564
Богашко О. Л. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	567
Борісов А. О., Андрейченко А. В. ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ КОМПАНІЇ З КРИЗИСУ ЧЕРЕЗ РОЗРИШЕННЯ СФЕРИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЇ.....	570

5. Komelina O., Krainiev V. Оцінка бізнес-середовища України та стратегічні завдання менеджменту підприємств в умовах воєнного стану. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2022. № 1(84), С.59-65. DOI:[https://doi.org/https://doi.org/10.26906/EiR.2022.1\(84\).2545](https://doi.org/https://doi.org/10.26906/EiR.2022.1(84).2545).

Черноіванова Г. С.
д.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту та бізнесу
Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця,
Василик С. К.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та бізнесу
Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця,
м. Харків

ВИЗНАЧЕННЯ ВИДІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ЇЇ НОРМУВАННЯ

Економічне забезпечення управління інноваційною на підприємстві має включати розробку норм, нормативів, стимулів та інших інструментів управління для досягнення поставленої мети.

Норми праці є необхідною умовою ефективного управління інноваційною працею на підприємстві. Вони сприяють обґрунтованій організації праці працівників.

Багатоваріантність досліджень сутності поняття «норми», її відмінності від нормативів потребує систематизації категорії «норма». На основі дослідження поглядів зарубіжних і вітчизняних учених щодо визначення поняття «норми» можна зробити висновки, що більшість авторів використовують поняття «норми» у такому розумінні: максимально допустима величина витрат або питомі величини витрат. В основних положеннях з нормування витрат і запасів сировини і матеріалів у виробництві розглядаються «норми» як «допустима планова кількість сировини, матеріалів на виготовлення продукції».

Трудові нормативи відіграють дуже важливу роль у діяльності всього підприємства. Нормативи – складна економічна категорія, яка є одним із найважливіших факторів впливу на кінцевий результат виробничої діяльності підприємства. У цей час зростає актуальність розробки нормативів із праці в умовах підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Досвід функціонування підприємств високорозвинених країн свідчить про зростання ролі розробки трудових нормативів для підвищення точності планування виробництвом підприємства. Комплексний підхід до методів визначення нормативів з праці сприяє раціоналізації робочого процесу. Ускладнення робочого процесу спостерігається в умовах інформаційної економіки повсюдно: частка інноваційних операцій зростає практично в усіх типах трудових процесів, тому особливо гостро стоїть питання обґрунтування універсальних методів розробки трудових нормативів, в тому числі для інноваційного праці.

Під «інноваційною працею» розуміємо специфічну форму трудової діяльності творчого змісту, у процесі якої працівники знаходяться в постійному науковому пошуку нових рішень, підходів до вирішення наявних проблем, результатом чого є творчий доробок, який матеріалізує у собі творчі ідеї на всіх етапах життєвого циклу та втілюються у створенні нової техніки, технології, продукції, послуг; поширенні номенклатури; поліпшенні якості продукції; удосконалення технології; методів управління тощо;

Згідно з проведеним дослідженням можна визначити основні особливості інноваційної праці:

- 1) креативність і евристичність;

- 2) має пізнавальний елемент;
- 3) основа інноваційної праці – це наукові знання;
- 4) має творчий характер;
- 5) відсутність «строого регламентованого технологічного процесу» [1];
- 6) результатом інноваційної праці є наукова інформація;
- 7) для інноваційної праці характерні високий ризик, невизначеність та імовірність;
- 8) здійснення пов'язане з персональними якостями виконавців;
- 9) потребує висококваліфікованих кадрів;
- 10) оцінюється не тільки за витратами;
- 11) труднощі у процесі її виконання та впровадження;
- 12) найскладніша праця;
- 13) здійснюється з інтуїції;
- 14) має високу частку новизни й унікальності;
- 15) її результат – це продукт.

Завлін П. Н., Беклешов В. К. [1] виділяють такі види робіт інноваційної праці:

- 1) суттєво творчі;
- 2) менш творчі;
- 3) рутинні.

Аналогічний розподіл пропонують Дороніна М. С., Литовченко І. В., Михайленко Д. Г., Полубєдова А. О. [2], вони також зазначають різновиди інноваційної праці залежно від видів робіт:

- 1) творча;
- 2) адаптивна;
- 3) рутинна.

Терміни «суттєво творча» (у Завліна П. Н.) та «творча» (у Дороніної М. С.) ідентичні терміну «креативно-винахідницька» у класифікації, поняття адаптивні, менш творчі – креативно-управлінські.

Таким чином, роботи інноваційної праці рекомендуємо поділяти на три види: креативно-винахідницькі, креативно-управлінські, рутинні.

– креативно-винахідницькі – потребують високого ступеня креативності та новизни (наприклад, фундаментальні пошукові та прикладні НДР, ДКР (винаходи й відкриття), завдання евристичного характеру), результатом яких є генерація новітніх ідей та інноваційної продукції;

– креативно-управлінські – мають індивідуальний характер, який, однак, не вимагає високого рівня новизни (наприклад, конструкторські роботи, науково-дослідні розробки (НДР) прикладного характеру, НДР без суттєвої новизни, розробка, оформлення та видання текстової інформації, а також операції, що входять до переліку стандартних функціональних обов'язків і виконуються керівниками, інженерами-конструкторами, інженерами-технологами, інженерами-економістами дослідницьких і проектно-конструкторських підрозділів тощо);

– рутинні – часто повторювані операції, однотипні, що не вимагають новизни (наприклад, освоєння і стадія підготовки виробництва до випуску нової продукції; комерціалізація інновацій, розробка креслень, облікові операції, графічні, обчислювальні та канцелярські роботи, складання квартальних і річних звітів, підготовка конференцій тощо).

Для кожного з зазначеного вище виду інноваційної праці слід обирати відповідний метод нормування. Також необхідно брати до уваги, що використання типових стандартів для певної категорії робіт інноваційної праці є суттєво обмеженим, що було детально досліджено Перервою І. для проектів у ІТ-індустрії [3].

Результати аналізу застосовуваних методів нормування залежно від видів інноваційних трудових операцій [1] наведено в табл.1.

Для робіт, пов'язаних із креативністю, найбільш застосовуваним методом є експертний. Узагальнюючи роботи Багрової І. В., Головачьова О. С. й інших авторів [4, 5], можна деталізувати сферу використання цього методу:

1) для науково-дослідних робіт прикладного характеру й дослідно-конструкторських розробок, фундаментальних і пошукових НДР, що мають високий рівень новизни;

2) для завдань евристичного характеру, а також для прогнозування та перспективного планування.

Таблиця 1

Методи нормування залежно від видів інноваційних трудових операцій

№ з/п	Види інноваційних трудових операцій	Методи нормування
1	Креативно-винахідницькі	експертний аналітично-дослідницький
2	Креативно-управлінські	сумарний дослідно-статистичний
3	Рутинні	за нормативами дослідно-статистичний аналітично-розрахунковий аналітично-дослідницький (спостереження) математичної статистики мікроелементний

Джерело: розроблено авторами

При креативно-винахідницьких НДР і ДКР також іноді може застосовуватися аналітично-дослідницький метод нормування.

При креативно-управлінських роботах найчастіше використовується сумарний метод нормування: для НДР прикладного характеру і ДКР, що не мають високого ступеня новизни; при оформленні й виданні текстової інформації.

Для рутинних операцій характерний розрахунково-аналітичний метод нормування. Як правило, він застосовується при розробці креслень; дослідно-конструкторських робіт. Облікові та графічні роботи доцільно розраховувати за нормативами чисельності.

Для короткочасних операцій, а також операцій, які відрізняються специфікою організаційно-технічних умов їх виконання (рутинні роботи), застосовуються методи спостереження (аналітично-дослідницький метод). Слід також зазначити, що рутинним операціям характерні також інші методи нормування (наприклад, складання звітів, виконання науково-технічних робіт, підготовка конференцій – аналітично-експериментальний метод; для часто повторюваних операцій – сучасні математичні методи).

Таким чином, використання інноваційної праці з різним рівнем новизни трудових операцій вимагають специфічних методів нормування. Визначено сутність і зміст робіт інноваційної праці за трьома видами інноваційних трудових операцій: креативно-винахідницькі, креативно-управлінські та рутинні.

Список використаних джерел

1. Беклешов В. К., Завлин П. Н. Нормирование в научно-технических организациях. М. : Экономика, 1989. 240 с

2. Дороніна М. С., Литовченко І. В., Михайленко Д. Г., Полубедова А. О. Розвиток професійної компетентності управлінського персоналу : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2014. 368 с.

3. Pererva I. Functions and principles of standardization of innovative labour for it industry projects. *Innovative economy*. 2021. № 1–2. P. 51–60.
4. Багрова І. В. Нормування праці. Київ : Центр. навч. літ., 2003. 212 с.
5. Организация, нормирование и оплата труда : учеб. пособие / под общ. ред. А. С. Головачева. М. : Новое знание, 2004. 496 с.

Чумак О.В.
к. філософ. н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії та підприємництва,
Національний університет «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Військові дії на території України завдають нищівних руйнувань не лише національній економіці, але негативно впливають і на діяльність та розвиток вітчизняного бізнесу, який завжди був важливим джерелом наповнення як державного, так і місцевого бюджетів країни, головною базою створення нових робочих місць. Саме тому глибокий аналіз стану, проблем і перспектив розвитку бізнес середовища в нашій державі під час воєнного стану та у післявоєнні часи актуалізує тему дослідження даного питання в сучасних умовах.

Аналізуючи сучасний стан українського підприємництва в умовах війни, можна зазначити, що воно переживає один із найважчих періодів і тільки зараз починає ставати на «воєнні рейки» завдяки політиці уряду країни щодо лібералізації бізнесу, запуску програм підтримки бізнесу під час війни з російською федерацією, важливим змінам у податковій сфері.

Проведений вітчизняними експертами економічний аналіз підприємницької діяльності в Україні за перші п'ять місяців війни показав, що війна негативно вплинула на можливість національного бізнесу ефективно і повноцінно функціонувати. Про це свідчать наступні дані. За узагальненою оцінкою власників та СЕО підприємств з 24.02.22 року повністю або майже повністю припинили роботу 46,8% підприємств, тільки 12,4% не змінили або збільшили обсяги своїх робіт порівняно з довоєнним часом, 19% підприємств (більшість з них зі Сходу та Півдня України) змушені були здійснити релокацію (при цьому 41% з них вже релокували свої виробничі потужності та персонал чи збираються здійснити це найближчим часом) [1, с.3].

Якщо поглянути на регіональний аспект діяльності бізнесу на 22.06.2022 року то більшість опитаного бізнесу показала, що найгірші умови для роботи існували на той час на Півночі, Півдні та Сході України, де 35,1%, 23,9% та 32,5% опитаних відповідно заявляли про майже повне припинення роботи, а це майже кожен п'ятий респондент на Півночі й Півдні та кожен другий респондент на Сході країни. При цьому цікаво, що 18,3 % опитаного бізнесу на Півдні України практично не змінили обсягів діяльності в умовах війни. Зменшення обсягів діяльності бізнесу в той же час спостерігалось на Заході та у Центрі України. Так у Західній частині країни (29,3% більшості опитаного бізнесу) працювало частково на рівні 40-60% від довоєнних обсягів, а чверть підприємств зменшила обсяги діяльності до 70-90% довоєнного рівня. У Центрі країни зменшили обсяги діяльності до 70-90% довоєнного рівня 27,4% бізнесу, а на рівні 40-60% довоєнних показників працювало 23,6% бізнесу, 22,6% бізнесу майже повністю припинили діяльність [2].

Загальні втрати МСП за період війни сягнули \$85 млрд. (не враховуючи недоотриманих прибутків). За результатами досліджень на 1 серпня 2022р. внаслідок скорочення обсягів

**ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ:
СУЧАСНИЙ СТАН, ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

МАТЕРІАЛИ
VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
23-24 вересня 2022 року

Підписано до друку 10.10.2022 р.

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Умов.-друк. арк. 46